

Polisi Amddiffyn
Plant Ysgol Porth y Felin
2018-2019

Ysgol Porth y Felin Child
Protection Policy
2018-2019

Polisi Amddiffyn Plant Ysgol

'Oherwydd eu cysylltiad dyddiol â phlant unigol yn ystod y tymor ysgol, mae athrawon a staff ysgol eraill mewn sefyllfa arbennig i weld arwyddion allanol o gam-drin, newid mewn ymddygiad neu fethu datblygu.' (*Working Together under the Children Act 2004*).

1. PWRPAS POLISI AMDDIFFYN PLANT

1.1. Mae polisi amddiffyn plant ysgol gyfan yn un sy'n darparu cyfeiriad clir i staff ac eraill am eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau wrth drin materion amddiffyn plant. Mae polisi effeithiol hefyd yn gwneud yn eglur ymroddiad yr ysgol i ddatblygu ymarfer da a threfniadau cadarn. Mae hyn yn sicrhau y gellir trin pryderon amddiffyn plant yn sensitif, yn broffesiynol ac mewn ffyrdd sy'n cefnogi anghenion y plentyn.

2. CYFLWYNIAD

2.1. Mae ein hysgol yn cydnabod yn llawn y cyfraniad y gall ei wneud i amddiffyn plant a chefnogi disgyblion yn yr ysgol. Mae tair prif elfen i'n polisi amddiffyn plant.

- a) Atal (e.e. awyrgylch ysgol cadarnhaol, addysgu a chefnogaeth fugeiliol i ddisgyblion).
- b) Amddiffyn (trwy ddilyn trefn gytunedig, sicrhau bod staff wedi'u hyfforddi a'u cefnogi i ymateb yn briodol a sensitif i bryderon amddiffyn plant).
- c) Cefnogaeth (i ddisgyblion a staff ysgol a phlant a all fod wedi'u cam drin).

Mae'r polisi hwn yn berthnasol i'r holl ddisgyblion, staff, llywodraethwyr ac ymwelwyr.

3.1. Rydym yn cydnabod y gall hunan barch uchel, hyder, ffrindiau cefnogol a dulliau clir o gyfathrebu gydag oedolyn y gellir ymddiried ynddo fod o help i'n disgyblion gydag atal a chanfod cam drin. Felly bydd ein hysgol yn:

- a) Sefydlu a chynnal ethos ble mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu hannog i siarad, ac y gwrandewir arnynt.
- b) Sicrhau bod disgyblion yn gwybod bod oedolion yn yr ysgol y gallant fynd atynt os ydynt yn pryderu neu mewn anhawster.
- c) Cynnwys yn y cwricwlwm weithgareddau a chyfleoedd ar gyfer ABChI, sy'n rhoi'r sgiliau sydd arnynt eu hangen i aros yn ddiogel rhag cam drin. Gellir cael gwybodaeth bellach am y gweithgareddau a'r cyfleoedd hyn gan gydlynwyr ABChI yr ysgol.
- d) Cynnwys deunydd yn y cwricwlwm, a fydd yn helpu disgyblion ddatblygu agwedd realistig tuag at fywyd fel oedolyn, yn arbennig ynghylch gofal plentyn a sgiliau rhianta. Gellir cael gwybodaeth bellach am y deunydd hwn gan gydlynwyr ABChI yr ysgol.
- e) Sicrhau ble bynnag bo'n bosibl bod pob ymdrech yn cael ei wneud i sefydlu perthynas weithio effeithiol gyda rhieni a chydweithwyr o asiantau eraill.

4. FFRAMWAITH

4.1. Nid yw ysgolion yn gweithio ar ben eu hunain. Mae amddiffyn plant yn gyfrifoldeb pob oedolyn, yn arbennig rhai'n gweithio gyda phlant. Mae datblygu trefn briodol a chadw llygad ar ymarfer da yn gyfrifoldeb Bwrdd Lleol Diogelu Plant.

5. SWYDDOGAETHAU A CHYFRIFOLDEBAU

5.1. Mae gan bob oedolyn sy'n gweithio gyda neu ar ran plant gyfrifoldeb i amddiffyn plant. Maent, fodd bynnag, yn bobl allweddol o fewn ysgolion a Gwasanaethau Addysg sydd â chyfrifoldebau penodol o dan drefn gwarchod plant. Mae gan y pennaeth neu'r dirprwy bennaeth neu'r cydlynnydd amddiffyn plant dynodedig yn ei absenoldeb y cyfrifoldeb hwn o fewn yr ysgol. Mae'n **hanfodol** bod staff ysgol yn ymwybodol pwy yw'r cydlynnydd amddiffyn plant enwebedig, ac yn gwybod ble mae Trefn Amddiffyn Plant Cymru Gyfan i'w gael, ac yn ddelfrydol dylai fod yn ystafell y staff. **Dylai pob aelod o staff gael Taflen Amddiffyn Plant (2010). Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau ynghylch y drefn neu gyfeiriadau at y Cydlynnydd Diogelu dros Addysg.**

5.2. Swyddogaeth yr athro dynodedig yw sicrhau bod trefniadau amddiffyn plant yn cael eu dilyn yn yr ysgol, a gwneud cyfeiriadau perthnasol at yr asiantau a enwyd yn ôl y canllawiau a roddwyd. Hefyd, eu swyddogaeth yw sicrhau bod yr holl staff a gyflogir yn yr ysgol yn ymwybodol o drefniadau mewnol yr ysgol, rhoi cyngor i staff a rhoi cefnogaeth i'r rhai sydd ei angen.

5.3. Swyddogaethau a chyfrifoldebau'r llywodraethwr a enwyd sy'n gyfrifol am amddiffyn plant yw sicrhau bod gan yr ysgol bolisi effeithiol, y cydymffurfir â threfn amddiffyn plant, a chefnogi'r ysgol yn yr agwedd hon. Mae'n bwysig nad yw llywodraethwyr yn cael gwybodaeth yn ymwneud â sefyllfaoedd amddiffyn plant penodol

6. GWEITHREDU

6.1. Byddwn yn dilyn y drefn a nodwyd yn Nhrefn Amddiffyn Plant Cymru Gyfan ac o fewn taflen Trefn Amddiffyn Plant i bob Sefydliad Addysgol a gynhyrchwyd yn Ebrill 2010.

- Hysbysir pob aelod o staff ynghylch trefniadau amddiffyn plant, trwy anwytho, briffio a hyfforddiant ymwybyddiaeth - ac mae staff i gael eu hysbysu'n rheolaidd o bwy yw'r sawl a enwebwyd a'i ddirprwy yn ei absenoldeb.
- Hysbysir oedolion eraill sy'n ymweld â'r ysgol (e.e. athrawon peripatetig, staff cefnogi dysgu) o bolisi'r ysgol a'r sawl a enwyd os bydd angen mynegi pryderon.
- Bydd datganiad yn llyfryn yr ysgol yn hysbysu rhieni a gofalwyr am ddyletswyddau a chyfrifoldebau eu hysgol o dan Drefn Amddiffyn Plant Cymru Gyfan.

7. HYFFORDDIANT A CHEFNOGAETH

7.1. Bydd ein hysgol yn sicrhau bod y pennaeth; (sef yr uwch athro dynodedig neu'r sawl a enwyd) a'r llywodraethwr amddiffyn plant a enwebwyd yn mynychu'r hyfforddiant priodol i'w swyddogaeth. Bydd yr holl staff yn cael hyfforddiant ymwybyddiaeth yn ystod eu hanwythiad i'r ysgol ac yn achlysurol i ddiweddarau eu gwybodaeth a dealltwriaeth. Bydd cefnogaeth ar gael i staff gan y pennaeth i gychwyn, a chan aelodau eraill o dîm rheoli'r ysgol pan fo pryder neu gwestiynau ynghylch amddiffyn plant .

8. CYFRINACHEDD PROFFESIYNOL

8.1. Mae cyfrinachedd yn fater sydd angen ei drafod a'i ddeall yn llawn gan bawb sy'n gweithio gyda phlant, yn arbennig yng nghyd-destun amddiffyn plant. Unig bwrpas cyfrinachedd yn y cyd-destun hwn yw bod o fantais i'r plentyn. Ni ddylai aelod o staff byth warantu cyfrinachedd i ddisgybl na chytuno gyda'r disgybl i'w gadw'n gyfrinachol, oherwydd pan fo pryder amddiffyn plentyn mae'n rhaid dweud wrth y sawl a enwyd ac efallai y bydd angen ymchwilio pellach gan yr awdurdodau priodol. Byddai hyn yn arwain at dorri ymddiriedaeth y disgybl mewn oedolion ac efallai beryglu eu lles a diogelwch. Pan fo pryder, bydd y sawl a enwyd (y pennaeth yn ein hysgol) yn dilyn y drefn a'r canllawiau a gytunwyd yn lleol. Hysbysir staff ar sail 'angen gwybod' yn unig o agweddau perthnasol amddiffyn plentyn. Rhaid i aelod o staff gadw unrhyw wybodaeth mae'n ei gael yn gyfrinachol iddynt eu hunain.

9. COFNODION A CHADW GOLWG

9.1. Mae cofnodion da yn hanfodol i amddiffyn plant. Mae ein hysgol yn glir ynghylch yr angen i gofnodi unrhyw bryder ynghylch plentyn neu blant yn yr ysgol, statws y cofnodion a phryd ddylid trosglwyddo'r cofnodion hyn i asiantau eraill. Gwneir nodyn ffeil o bryder a godwyd a'r camau a gymerwyd. Cedwir y nodiadau ffeil mewn ffeil gyfrinachol, ar wahân i ffeiliau eraill, yn swyddfa'r ysgol. Yn yr un modd dylai nodiadau gael eu cadw ar unrhyw blentyn y cedwir golwg arno am resymau amddiffyn plant.

10. MYNYCHU CYNHADLEDD AMDDIFFYN PLANT

Bydd y pennaeth (neu'r sawl a enwyd) yn mynychu cynhadledd amddiffyn plant a gynhaliwyd ynghylch disgybl. Gall staff perthnasol eraill fod gyda'r plentyn (e.e. athro bugeiliol y disgybl) os yw hyn o fantais i'r disgybl. Bydd staff sy'n mynychu'r fath gynadleddau yn cael cynnig cefnogaeth a chynghori priodol pe baent yn ei ddymuno.

11. CEFNOGI DISGYBLION MEWN RISG

11.1. Mae ein hysgol yn cydnabod y gall plant sy'n cael eu cam drin neu'n dystion i drais ei chael yn anodd datblygu ymdeimlad o hunan werth a gweld y byd mewn modd cadarnhaol. Efallai mai'r ysgol hon yw'r unig amgylchedd sefydlog, diogel ac elfen ragweladwy ym mywydau disgyblion mewn risg. Yn yr ysgol gall eu hymddygiad fod yn heriol.

Mae'n cael ei gydnabod y gall rhai plant sydd wedi profi cam drin droi at gam-drin eraill. Mae hyn yn gofyn am ddull ystyriol, sensitif fel bod y plentyn yn cael y cymorth a'r gefnogaeth briodol.

11.2. Bydd yr ysgol yn ymdrechu i gefnogi disgyblion trwy'r:

- a) Cwricwlwm i annog hunan barch a hunan symbylu.
- b) Ethos ysgol sy'n hyrwyddo amgylchedd cadarnhaol, cefnogol a diogel sy'n rhoi ymdeimlad o barch a gwerth i bob disgybl ac oedolyn.
- c) Gweithredu polisiau rheoli ymddygiad ysgol (yn angenrheidiol dan God Ymarfer, Deddf Addysg 2002).
- d) Dull cyson sy'n cydnabod a gwahanu achos ymddygiad mae'r plentyn yn ei ddangos. Mae hyn yn hanfodol i sicrhau bod pob plentyn yn cael ei gefnogi o fewn yr ysgol.
- e) Cyswllt rheolaidd â phobl broffesiynol ac asiantau eraill sy'n cefnogi disgyblion a'u teuluoedd.
- f) Ymroddiad i ddatblygu perthynas gynhyrchiol, gefnogol gyda rheini, pan fo o les i'r plentyn i wneud hynny.
- g) Datblygu a chefnogi staff ymatebol a gwybodus, wedi'u hyfforddi i ymateb yn briodol i sefyllfaoedd amddiffyn plant.

11.3 Dylid ystyried y polisi hwn ynghyd â pholisiau cysylltiedig eraill yr ysgol. Dyma'r polisi ar gyfer addysgu ABC, y polisi ar addysg rhyw a pherthynas, y polisi/canllawiau ar breifatrwydd ac urddas disgyblion, y polisi ar reoli ymddygiad disgyblion, y polisi iechyd a diogelwch, y polisi ar alcohol a cham drin sylweddau, y polisi gwrthfwlio ar polisi/canllawiau bwyd a ffitrwydd.

11.4 Cydnabyddwn, yn ystadegol, bod plant gydag anawsterau ymddygiad ag anabledd mewn mwy o berygl o gael eu cam drin. Bydd angen i staff sy'n gweithio, mewn unrhyw fodd, gyda phlant ag anableddau dwys neu luosog, nam synhwyraidd a/neu emosynol a phroblemau ymddygiad fod yn arbennig sensitif i arwyddion o gam drin. Rhaid pwysleisio hefyd y gall plant mewn cartref ble mae trais domestig, cam drin cyffuriau neu alcohol hefyd fod yn agored i niwed ac angen cefnogaeth neu amddiffyniad.

12. YSGOL DDIOGEL, STAFF DIOGEL

- Byddai llawer o'n disgyblion yn cael anhawster yn siarad am y materion hyn ac nid oes gan y rhan fwyaf yr eirfa ar gyfer hyn. Bydd angen i staff fod yn sensitif i ddull y disgybl o gyfathrebu eu hanghenion addysgu unigol os ydym i ddarparu amgylchedd diogel i'n disgyblion. Wrth ymwneud â disgyblion rhaid i'r holl staff fod yn ymwybodol o'r potensial i gam ddehongli ymdrechion disgyblion i fynegi pryder neu fater amddiffyn plant.
- Dylai staff sy'n gweithio mewn sefyllfa un i un gyda disgybl sicrhau eu bod wedi gosod eu hunain mewn modd fel eu bod yn weladwy a chlywadwy i staff eraill ble gallai fod yna'r posibilrwydd o gam ddehongli eu rhyngweithio â'r disgybl.
- Hysbysir staff am gynghori a/neu roi cyngor i blant/pobl ifanc ynghylch materion rhywiol trwy bolisi'r ysgol ar addysg rhyw a pherthynas.
- Mae staff ysgol yn gweithio'n galed i gynnal partneriaeth effeithiol â rhieni a gofalwyr, a dylent fod yn ymwybodol y gall y polisi hwn effeithio ar eu perthynas weithio. Fodd bynnag, byddwn yn cynnal ein hymroddiad i weithio gyda rheini a gofalwyr er lles pob disgybl. Bydd ymdriniaeth sensitif a chefnogol o'r materion hyn, wrth gadarnhau mai'r disgybl sy'n ein gofal yw'r flaenoriaeth gyntaf, yn helpu i gynnal y berthynas weithio hon.
- Cyn cychwyn gweithio mae angen i bob aelod o staff lenwi archwiliad y Biwro Cofnodion Troseddol, sydd wedi cymryd lle archwiliad cofnodion yr heddlu, ac arwyddo datganiad yn ystod y broses gwneud cais ynghylch dedfrydau'n ymwneud â niweidio plant. Bydd staff sy'n ceisio'n fwriadol i gam arwain yr ysgol ynghylch hyn yn cael eu diswyddo.
- **Pan fo aelod o staff yn amodol i honiad o gam drin, bydd hyn yn cael ei ymchwilio'n llawn o dan drefn ddisgyblu'r ysgol a Rhan 4 Trefn Amddiffyn Plant Cymru Gyfan, Llywodraeth Cynulliad Cymru.** Dylai unrhyw amheuaeth neu honiad o gam drin gael ei gyflwyno i Wasanaethau Plant a Theulu neu'r heddlu. Dylid ceisio cyngor hefyd gan uwch swyddog Gwasanaethau Addysg a chydlynedd diogelu Gwasanaethau Addysg.

ATODIAD 1

Arwyddion o Gam-drin

Mae'r polisi hwn yn ymwneud â phlant ac oedolion. Mae cod ymarfer unigol ar gyfer y ddau faes ac mae angen bod staff perthnasol yn gyfarwydd â'r dogfennau hyn.

Plant Mewn Angen

Mae camdriniaeth ac esgeulustod yn ddwy ffurf o gam-drin plentyn. Gall rhywun gam-drin neu esgeuluso plentyn naill ai'n uniongyrchol trwy achosi niwed, neu'n anuniongyrchol, drwy fethu â gweithredu i atal niwed. Gall plentyn ddioddef camdriniaeth mewn amgylchedd teulu neu mewn amgylchedd sefydliadol neu gymunedol; gan bobl y maen nhw'n eu hadnabod; neu, yn fwy anaml, gan ddieithryn. Efallai y cânt eu cam-drin gan oedolyn neu oedolion, neu gan blentyn arall neu blant eraill.

Ceir pedwar math o gam-drin plant. Cânt eu diffinio yng Ngweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan ac yng nghanllawiau Llywodraeth Cymru *Diogelu Plant: Gweithio gyda'n Gilydd o dan Ddeddf Plant 2004* fel a ganlyn:

Cam-drin corfforol

Gall cam-drin corfforol gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi neu sgaldio, boddi, tagu, neu achosi niwed corfforol arall i blentyn. Gall niwed corfforol gael ei achosi hefyd pan fo rhiant neu ofalwr yn ffugio symptomau salwch mewn plentyn, neu'n eu cymell yn fwriadol.

Gall arwyddion cam-drin corfforol gynnwys:

- cleisio, marciau neu anafiadau ar unrhyw ran o'r corff na ellir eu hesbonio
- nifer o gleisiau - mewn clystyrau, yn aml ar ran uchaf y fraich a'r tu allan i'r glun
- llosgiadau sigarét
- marciau brathu dynol
- esgyrn wedi torri
- sgaldio, gyda marciau tasgu'n mynd at i fyny
- nifer o losgiadau gydag ymyl wedi'i ddiffinio'n glir.

D.S. Bydd rhan fwyaf o blant yn cael toriadau a chleisiau wrth fyw bywyd o bant i bentan. Dylid dehongli anafiadau bob amser yng ngoleuni hanes meddygol a chymdeithasol y plentyn, ym mha gam datblygiadol y maent ac yng nghyd-destun yr esboniad a roddwyd. Mae'r rhan fwyaf o gleisiau damweiniol i'w gweld dros rannau esgyrnog y corff, e.e. peneliniau, pen-gliniau, crimogau, ac yn aml ar flaen y corff. Dangosyddion pwysig o gam-drin corfforol yw cleisiau neu anafiadau sydd naill ai heb eu hesbonio neu sy'n anghyson â'r esboniad a roddwyd, neu sy'n weladwy ar rannau 'meddal' y corff lle bo anafiadau damweiniol yn annhebygol, e.e. bochau, abdomen, y cefn a'r pen ôl.

Gall newidiadau mewn ymddygiad hefyd fod yn arwydd o gam-drin corfforol:

- bod ofn i rywun ofyn i'r rhieni am esboniad
- ymddygiad ymosodol neu byliau difrifol o dymer
- cilio pan fo rhywun yn agosáu neu'n eu cyffwrdd
- amharodrwydd i dynnu dillad oddi amdanynt, er enghraifft mewn tywydd poeth
- iselder neu ymddygiad tawedog
- rhedeg oddi cartref

Cam-drin Emosiynol

Cam-drin emosiynol yw mynd ati i gam-drin plentyn yn barhaus yn emosiynol nes achosi effeithiau andwyol difrifol a pharhaus i ddatblygiad emosiynol y plentyn. Gall gynnwys cyfleu i'r plant eu bod yn ddiwerth a bod neb yn eu caru, eu bod yn annigonol, neu yn cael eu gwerthfawrogi yn unig i'r graddau eu bod yn bodloni anghenion person arall. Gall gynnwys rhoi disgwyliadau datblygiadol amhriodol ar blant. Gall gynnwys peri plant i deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, neu ecsbloetio neu lygru plant. Mae rhyw lefel o gam-drin emosiynol ynghlwm ym mhob math o gam-drin plentyn, er y gall ddigwydd ar ei ben ei hun.

Gall newidiadau mewn ymddygiad sy'n arwyddion o gam-drin emosiynol gynnwys:

- ymddygiad niwrotig e.e. pwdu, troelli gwallt, siglo
- methu â chwarae
- bod ofn gwneud camgymeriadau
- nam lleferydd sydyn
- hunan-niweidio
- bod ofn i rywun fynd at riant ynghylch eu hymddygiad
- oedi datblygiadol o ran cynnydd emosiynol

Cam-drin Rhywiol

Mae cam-drin rhywiol yn golygu gorfodi neu hudo plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol, nad yw o reidrwydd yn cynnwys lefel uchel o drais, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o beth sy'n digwydd ai peidio. Gall y gweithgarwch gynnwys cyffwrdd corfforol, gan gynnwys ymosodiad drwy dreiddio (er enghraifft, treisio neu gyfathrach eneuol) neu weithredoedd anhreiddiol megis mastyrbio, cusanu, rhwbio a chyffwrdd y tu allan i'r dillad. Gallent hefyd gynnwys gweithgarwch di-gyffwrdd, megis cynnwys plant wrth edrych ar, neu gynhyrchu, delweddau rhywiol, gwyllo gweithgarwch rhywiol, annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd amhriodol yn rhywiol, neu baratoi plentyn i bwrpas rhyw i'w gam-drin (gan gynnwys drwy gyfrwng y rhyngwyd).

Gall arwyddion cam-drin rhywiol gynnwys:

- poen neu gosi o gwmpas yr organau rhywiol
- cleisio neu waedu o gwmpas yr organau rhywiol
- clefydau a drosglwyddir yn rhywiol
- rhedlif neu haint gweiniol
- poenau stumog wrth gerdded neu eistedd
- Beichiogrwydd

Gall newidiadau mewn ymddygiad sy'n arwyddion o gam-drin rhywiol gynnwys:

- newidiadau sydyn neu anesboniadwy mewn ymddygiad e.e. troi'n ymosodol neu'n dawedog
- bod ofn cael eu gadael â pherson neu grŵp penodol o bobl
- cael hunllefau
- rhedeg oddi cartref
- gwybodaeth rywiol y tu hwnt i'w hoed, neu eu lefel ddatblygiadol
- lluniau neu iaith rywiol
- gwlychu'r gwely
- problemau bwyta megis gorfwyta neu anorecsia
- hunan-niwed neu anffurfio, sydd weithiau'n arwain at roi cynnig ar hunanladdiad
- dweud bod ganddynt gyfrinachau na allant eu dweud wrth unrhyw un
- cam-drin sylweddau
- bod â ffynonellau o arian yn fwyaf sydyn heb esboniad
- ddim yn cael bod â ffrindiau (yn enwedig yn ystod glaslencyndod)
- ymddwyn mewn modd rhywiol ddi-gêl tuag at oedolion

Esgeulustod

Esgeulustod yw methiant parhaus i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol y plentyn, sy'n debygol o arwain at amhariad difrifol i iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall gynnwys rhiant neu ofalwr sy'n methu â darparu digon o fwyd, cysgod a dillad, sy'n methu ag amddiffyn plentyn rhag niwed neu berygl corfforol, neu fethiant i sicrhau mynediad at ofal meddygol neu driniaeth briodol. Gall hefyd gynnwys esgeuluso, neu beidio ag ymateb i anghenion emosiynol sylfaenol y plentyn.

Gall arwyddion corfforol esgeulustod gynnwys:

- eisiau bwyd yn gyson, weithiau'n dwyn bwyd oddi ar blant eraill
- yn fudr neu'n 'drewi' o hyd
- colli pwysau, neu o dan bwysau'n gyson
- dillad anaddas ar gyfer y tywydd.

Gall newidiadau mewn ymddygiad sy'n arwyddion o esgeulustod gynnwys:

- cwyno eu bod wedi blino ar hyd yr amser
- peidio gofyn am gymorth meddygol ac/neu yn methu â mynychu apwyntiadau
- bod â nemor ddim ffrindiau
- crybwyll cael eu gadael ar eu pen eu hunain neu heb eu goruchwyllo

Ni fwriedir i'r diffiniadau a'r dangosyddion hyn fod yn rhestr gyflawn, ond yn hytrach eu bwriad yw bod yn ganllaw i'ch cynorthwyo. Mae'n bwysig hefyd cofio y gall llawer o blant arddangos rhai o'r dangosyddion hyn ar ryw adeg neu'i gilydd, ac na ddylid ystyried presenoldeb un neu ragor ohonynt fel prawf bod cam-drin yn digwydd. Gall fod rhesymau eraill dros newid mewn ymddygiad megis profedigaeth neu eni babi newydd i'r teulu neu dor-perthynas rhwng rhieni/gofalwyr. Wrth asesu a yw dangosyddion yn gysylltiedig â cham-drin ai peidio, bydd y Gwasanaethau Cymdeithasol wastad eisiau eu deall mewn perthynas â datblygiad y plentyn a'r cyd-destun.

Plant sydd Angen eu Hamddiffyn

Categoriâu Cam-drin

Mae sawl ffordd y gall person diamddiffyn gael ei gam-drin. Nid yw'n anarferol i oedolion sy'n cael eu cam-drin ddiodef mwy nag un math o gamdriniaeth. Yn yr un modd, rhaid gwerthuso effaith camdriniaeth a'i ddifrifoldeb i'r unigolyn ym mhob achos.

Mae *Mewn dwylo diogel* yn nodi pum priif gategori o gam-driniaeth:

Corfforol

Rhywiol

Ariannol

Emosiynol neu Ffisiolegol

Esgeulustod

Cam-drin Corfforol

Cam-drin corfforol yw bod person sydd â chyfrifoldeb, gofal neu gystodaeth dros berson diamddiffyn, neu sydd mewn sefyllfa lle byddai person diamddiffyn yn ymddiried ynddo, neu'n disgwyl medru ymddiried ynddo, yn achosi, yn ddiangen, unrhyw fath o boen corfforol, dioddefaint neu anaf i'r person diamddiffyn hwnnw. Gall un oedolyn diamddiffyn hefyd gam-drin oedolyn diamddiffyn arall yn gorfforol.

Cam-drin Rhywiol

Mae cam-drin oedolion yn rhywiol yn cyfeirio at gynnwys oedolyn diamddiffyn yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol mewn gweithgarwch rhywiol nad ydynt yn barod neu'n gallu rhoi cydsyniad gwybodus iddo, neu nad ydynt yn ei ddeall yn llwyr, neu sy'n amharu ar dabw's cymdeithasol rolau teuluol, megis llosgach. Gall un oedolyn diamddiffyn hefyd gam-drin oedolyn diamddiffyn arall yn rhywiol.

Mae unrhyw weithgarwch rhywiol na chydsynnir yn rhydd iddo yn drosedd. Pan gam-fanteisir ar ymddiriedaeth, gall gweithgarwch rhywiol ymddangos fel pe bai cydsyniad, ond mae'n annerbyniol oherwydd y gwahaniaeth o ran pŵer a dylanwad rhwng y bobl sydd ynghlwm ag o.

Mae cam-drin rhywiol yn cynnwys peri i oedolion diamddiffyn, nad oes ganddynt y galluedd i gydsynio, ymbuteinio neu gymryd rhan yn y 'fasnach ryw'.

Cam-drin Emosiynol neu Seicolegol

Cam-drin emosiynol neu seicolegol yw achosi dioddefaint meddyliol gan berson mewn sefyllfa y byddai person diamddiffyn yn ymddiried ynddo, neu'n disgwyl gallu ymddiried ynddo. Gall un oedolyn diamddiffyn hefyd gam-drin oedolyn diamddiffyn arall yn emosiynol/seicolegol.

Mae cam-drin emosiynol a seicolegol yn cynnwys bwlio, sef, yn nodweddiadol, ymddygiad bwriadol gas sy'n cael ei ailadrodd dros amser, ac a all gynnwys cam-drin corfforol ond sydd yn aml ar lafar (galw enwau a bygwth). Mae'n gallu tanseilio hunanhyder, gall achosi i'r dioddefwr fynd yn fwy ynysig a gall weithiau arwain at hunan-niweidio.

Gall cam-drin emosiynol a seicolegol, gan gynnwys **bwlio ac aflonyddu**, fod yn gynnil iawn, er enghraifft, gall gymryd ffurf anwybyddu neu eithrio'r dioddefwr. Gall cam-drin o'r fath fod yn uniongyrchol, megis peidio ag ymateb i'r person, neu'n anuniongyrchol, megis rhoi ffafriaeth annheg i berson arall.

Gall cam-drin emosiynol a seicolegol fod yn gronnol, gan gronni o bosibl dros fisoedd neu hyd yn oed flynyddoedd. Gall gynnwys un person neu fwy a gall fod yn rhan o'r diwylliant o fewn unrhyw sefydliad neu wasanaeth.

Enghraifft arall o gam-drin seicolegol fyddai bod oedolyn diamddiffyn yn cael ei annog neu ei gymell i gyflawni trosedd neu gam-driniaeth, neu os manteisir arno i wneud hynny. Byddai enghreifftiau o'r fath yn cynnwys annog rhywun i ddwyn, i ymddwyn yn dreisgar neu i gyflawni troseddau rhywiol. Bu enghreifftiau hefyd o oedolion diamddiffyn yn cael eu hecspoetio i gyflawni gweithredoedd o eithafiaeth radical.

Wrth benderfynu a ddigwyddodd achos o gam-drin emosiynol a seicolegol, yr effaith ar yr oedolyn diamddiffyn yw'r hyn sy'n cyfrif. Gall gweithredoedd unigol ymddangos yn ddi-nod ac efallai mai digwyddiad unigryw ydoedd, ond os ydynt yn rhan o batrwm ehangach o gam-drin y mae oedolyn diamddiffyn yn ei brofi efallai y bydd yr effaith arnynt hwy yn sylweddol. Felly, ar bob achlysur rhaid ystyried ym mha gyd-destun y mae'r oedolyn diamddiffyn wedi profi'r weithred wrth benderfynu a ddigwyddodd camdriniaeth ai peidio.

Cam-drin Ariannol neu Faterol

Cam-drin ariannol neu faterol yw unrhyw ladrad neu gamddefnydd o arian, eiddo neu adnoddau rhywun gan berson mewn sefyllfa y byddai person diamddiffyn yn ymddiried ynddo, neu yn disgwyl gallu ymddiried ynddo. Mathau cyffredin o gam-drin ariannol yw bod eraill yn camddefnyddio budd-daliadau gwladol yr oedolion diamddiffyn neu'n rhoi pwysau gormodol ar rywun i newid eu hewyllys. Gall un oedolyn diamddiffyn hefyd gam-drin oedolyn diamddiffyn arall yn ariannol / faterol.

Esgeulustod

Esgeulustod yw methiant unrhyw berson y byddai disgwyl gallu ymddiried ynddynt ac /neu sydd â chyfrifoldeb, gofal neu gystodaeth am berson diamddiffyn i ddarparu'r lefel honno o ofal y byddai person rhesymol mewn sefyllfa debyg yn ei ddarparu.

Gall esgeulustod fod yn droseddol neu'n annhroseddol. Gall hefyd fod o ganlyniad i weithredoedd neu anwaith bwriadol neu anfwriadol.